

Kommunernas arbete med klimatanpassning

SKL GRANSKAR

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Förord

Kommunerna arbetar aktivt med att anpassa samhället till klimatförändringarna och stå emot de påfrestningar som blir följderna. Nio kommuner av tio anger att de arbetar med frågan i sin planering för ny bebyggelse. Men för att inte människor, bebyggelse och infrastruktur ska skadas måste de förebyggande insatserna öka.

För att klara av denna uppgift är kommunerna beroende av faktaunderlag från statliga myndigheter. Kommunerna behöver veta var riskerna är stora och vilka åtgärder som behövs. De behöver kunskap om till exempel nederbörd och mark- och vattenförhållanden. Mycket görs hos myndigheter och inom forskningen. Ändå verkar inte fakta och planeringsunderlag nå ut till kommunerna. SKL anser att staten måste stärka detta stöd till kommunerna.

Denna skrift bygger på enkäter om hur kommunerna arbetar med klimatanpassning. Den är en del i projektet "Stärk den kommunala planeringen" som är en politiskt prioriterad fråga år 2011 för Sveriges Kommuner och Landsting.

Stockholm i december 2011

Gunilla Glasare
Avdelningschef

Ann-Sofie Eriksson
Sektionschef

*Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sveriges Kommuner och Landsting*

Kommunerna saknar verktyg

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomförde år 2009 en enkätundersökning om kommunernas arbete med klimatanpassning i den fysiska planeringen. Då angav en stor andel av kommunerna att de saknade tillräckliga planeringsunderlag för att kunna hantera klimatanpassningsfrågor i sin fysiska planering.

År 2011 gjorde SKL en uppföljande enkät. Vi ville se i vilken utsträckning kommunerna arbetar med det utökade planeringsansvar de fått genom den nya plan- och bygglag som trädde i kraft våren 2011. SKL ville också se om några förbättringar skett sedan 2009.

Årets enkät visar att kommunerna i stor utsträckning fortfarande saknar planeringsunderlag och verktyg. Trots det arbetar de med frågorna.

- Nio av tio kommuner arbetar med att anpassa den fysiska planeringen till ett förändrat klimat.
- Det vanligaste sättet att organisera arbetet (55 procent) är att kommunstyrelsen har ansvar för klimatanpassning i fysisk planering.
- Andelen kommuner som har fattat principbeslut eller har riktlinjer för klimatanpassning i planeringen har ökat från 29 till 39 procent.
- Ungefär en tredjedel av kommunerna anger att de i stor utsträckning hanterar frågorna i sin översiktsplan.
- Tillgången till planeringsunderlag är dålig. 70 procent av kommunerna saknar verktyg för att kunna göra egna lokala klimatscenarier.

Kommunerna saknar i stor utsträckning fortfarande planeringsunderlag och verktyg. Trots det arbetar de med frågorna.

Klimatet förändras

DEFINITIONEN AV KLIMATANPASSNING

”Klimatanpassning definieras som förändringar i ekologiska, sociala eller ekonomiska system till följd av verkliga eller förväntade klimatförändringar. Klimatanpassning är till exempel förändringar i processer, metoder och strukturer, antingen i syfte att mildra negativa effekter eller i syfte att utnyttja nya möjligheter som uppstår till följd av klimatförändringarna.”

(IPCC, Smith et. al 2001, s.881.
Översatt av Nationell plattform
för arbete med naturolyckor)

Klimatförändringar är resultatet av en ökad halt koldioxid i atmosfären till följd av mänsklig aktivitet. Detta orsakar en växthuseffekt som ger oss ett varmare klimat. FN:s klimatpanel IPCC har publicerat flera rapporter om den globala uppvärmningens effekter. Utifrån detta har SMHI visat vilka förändringar i klimatet som vi i Sverige står inför¹. Bland annat kan vi förvänta oss att årsmedeltemperaturen stiger med mellan 2,5 och 4,5 grader fram till år 2100. Nederbörden väntas bli mer intensiv och öka med 10–20 procent. Havsnivån i Östersjön och Nordsjön stiger med mellan 20 och 80 centimeter.

Det här är förändringar som vi redan idag kan se följderna av. Stigande hav och fler perioder med kraftig nederbörd är något som vi måste räkna med och ta ställning till i samhällsplaneringen.

Vad är klimatanpassning?

Att klimatanpassa den fysiska planeringen innebär att förebygga och minimera negativa effekter av klimatförändringarna. Särskilda anpassningar behövs för att hantera ökad nederbörd, stigande havsnivåer, skred, ras, erosion och temperaturförändringar. Kommunerna är skyldiga att ta hänsyn till dessa risker vid planering av ny bebyggelse. Den måste kunna stå emot de påfrestningar som klimatförändringarna innebär.

För att bygga ett klimatsäkert samhälle krävs en kombination av åtgärder. Här är några metoder som används i den fysiska planeringen:

- ✦ Hinder för höjda vattennivåer. Många kommuner föreskriver en så kallad plushöjd för byggnader och mark, så att det inte byggs på för lågt belägna ytor. Ett annat sätt är att bygga vallar och erosionskydd som barriärer mot att stora vattenmassor översvämmar eller försvagar markens stabilitet.

Not. 1.
På SMHI:s webbplats kan man läsa mer om
detta: www.klimatanpassning.se

- Dammar och diken kan ta hand om överflödigt dagvatten och fungera som en buffert vid översvämning.
- Att minska andelen hårdgjorda ytor och istället använda ytbeläggningar som släpper igenom vatten minskar risken för översvämningar.
- Var vi väljer att placera våra byggnader och hur de utformas har betydelse – både på ett översiktligt plan och på den egna tomten. Här har kommunen en viktig roll i att vägleda genom sina plandokument.
- Att välja byggnadsmaterial som klarar av särskilda vädertyper kan vara en åtgärd för att förhindra negativa effekter av temperaturförändringar, ändrade vindförhållanden och nederbörd.
- Vatten- och grönstrukturer är viktiga i klimatarbetet. Det handlar om att skapa strategiskt lokaliserade och medvetet utformade gröna och blåa mellanrum, så kallade mångfunktionella ytor, i bebyggelsen. Till exempel kan en trädplantering ha fler fördelar än att bidra med grönska. Lövträd är effektiva klimatreglerare. De ger skugga och svalkar samtidigt som rotsystemet stabiliserar och motverkar erosion. Dessutom binder de stora mängder vatten vid nederbörd.

Plan- och bygglagen anpassas

Medvetenheten om hur viktigt det är att planera med hänsyn till klimatförändringar ökar, i takt med att kunskaperna om förändringarnas följder växer. Sedan 1987 har flera revideringar och kompletteringar i plan- och bygglagen (PBL) skett för att tydliggöra detta. Nu måste kommuner ta hänsyn till de påfrestningar ett förändrat klimat förväntas medföra, då man planerar för ny bebyggelse och infrastruktur.

2007 presenterade regeringen klimat- och sårbarhetsutredningen². Där slogs det fast att Sverige kommer att påverkas kraftigt av klimatförändringarna och att anpassningen bör påbörjas direkt. Utredningen ledde till att PBL år 2008 kompletterades med bestämmelser om att hänsyn måste tas till riskerna för olyckor, översvämning och erosion vid lokalisering av bebyggelse. I den nya plan- och bygglagen (2010:900) tydliggörs ytterligare att kommunerna har ansvar för att planera ny bebyggelse med

Not. 2.
Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter. SOU 2007:60

Kommunens ansvar enligt PBL är främst att väga in riskerna för olyckor, översvämning och erosion vid planläggning och bygglovsprövning.

hänsyn till klimataspekter³. Syftet med detta förtydligande är att planläggning ska främja goda miljöförhållanden, dels genom anpassning till klimatförhållanden, dels genom en minskad klimatpåverkan⁴.

Kommunens ansvar enligt PBL är främst att väga in riskerna för olyckor, översvämning och erosion vid planläggning och bygglovsprövning. Detta innebär att lagen kan användas som ett redskap för att klimatanpassa i ny eller tillkommande bebyggelse på oexploaterad mark.

När det gäller befintlig bebyggelse är kommunernas möjligheter att klimatanpassa däremot små. Här är det framförallt den enskilde fastighetsägaren som har ansvaret att skydda sin egendom vid naturolyckor.

Det är inte bara i PBL som kraven på att planera med hänsyn till klimatförändringar regleras. Enligt lagen om extraordinära händelser⁵ ska kommuner och landsting analysera risker och sårbarhet samt fastställa planer för att hantera extraordinära händelser. Exempel på sådana händelser kan vara naturolyckor som ras, skred och översvämningar. Kommunerna ska också ha ett handlingsprogram för förebyggande åtgärder⁶ baserat på de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till behov av räddningsinsatser. En så kallad risk- och sårbarhetsanalys ska svara på vilka risker som finns och vilka förebyggande insatser som behöver genomföras.

Not. 3.
Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 3 §

Not. 4.
Proposition 2009/10:170, En enklare plan- och bygglag, s 161

Not. 5.
Lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006:544) 2 kap. 1 §

Not. 6.
Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) 3 kap. 3 §

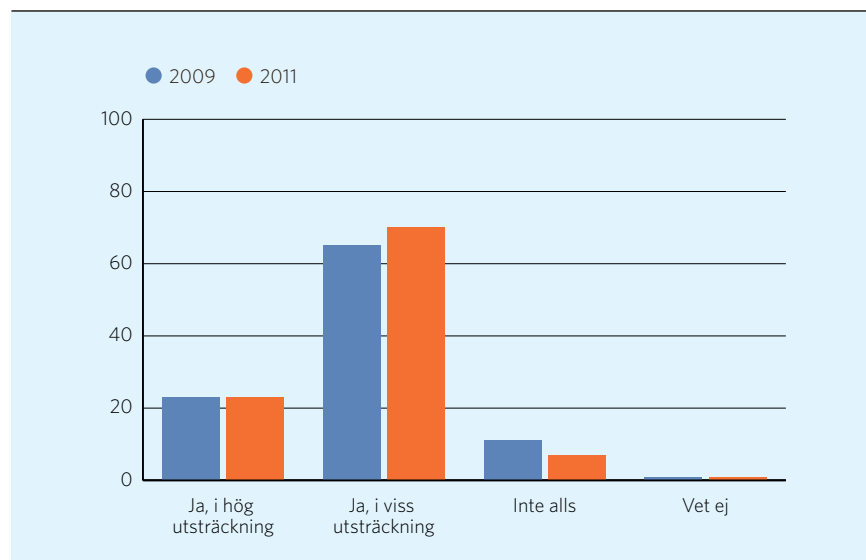
SKL:s enkät om klimatarbete

Landets södra regioner har redan drabbats. Flera kommuner har drabbats av översvämningar och skred till följd av häftiga regn.

Drygt 180 av landets 290 kommuner har svarat på 2011 års enkät från SKL. Svarsfrekvensen för olika kommungrupper och län skiljer sig åt. Det beror sannolikt på att vissa kommuner är värre drabbade än andra och därmed vana att hantera frågorna. Landets södra regioner har till exempel redan fått känna på konsekvenserna. Flera kommuner har drabbats av översvämningar och skred till följd av häftiga regn.

I undersökningen anger över 90 procent av de svarande kommunerna att de i någon utsträckning arbetar med den fysiska planeringen för att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

FIGUR 1. Fråga 3. Arbetar ni i kommunen idag i er fysiska planering för att anpassa samhället till ett förändrat klimat? (Till exempel risk för översvämning, häftiga regn.)

Huvudansvar, strategier och principbeslut

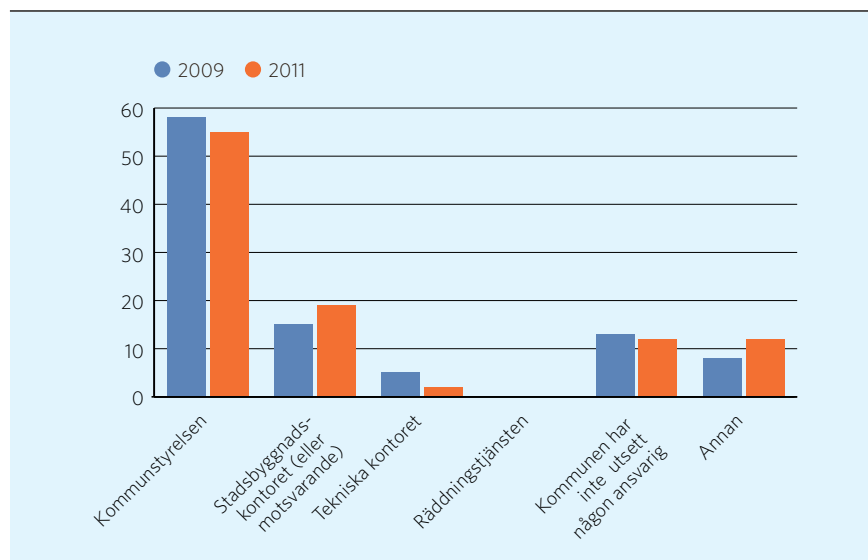
Klimatanpassningsarbetet innebär ofta att strategiska beslut måste fattas. Det gäller frågor som rör flera av kommunens förvaltningar och då kan det vara en fördel att hantera dem på central nivå för att underlätta samordningen. I enkätsvaren framgår att en fjärdedel av kommunerna har antagit en förvaltningsövergripande klimatstrategi. Ungefär lika många anger att arbete med en sådan pågår.

Det är också viktigt att ett tydligt ansvar finns högt upp i organisationen. Att kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret gör det möjligt att planeringen blir politiskt förankrad i ett tidigt skede och att kommunen kan arbeta med frågan utifrån ett förvaltningsövergripande perspektiv.

Det vanligaste är att kommunstyrelsen (55 procent av de tillfrågade kommunerna) har ansvar för arbetet med klimatanpassningsfrågor. Därutöver svarar knappt 20 procent att arbetet sker på kommunens samhällsbyggnads/stadsbyggnadskontor.

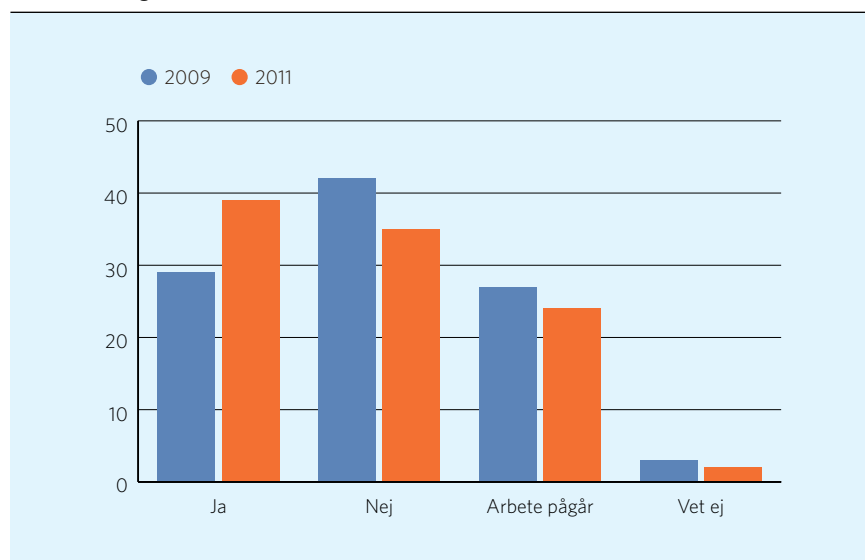
FIGUR 2. Fråga 1. Vilken förvaltning har huvudansvaret för kommunens arbete med klimatanpassning?

Vägledande och styrande dokument

Genom att hantera frågor om klimatanpassning på ett strategiskt plan, till exempel genom att anta riktlinjer eller fatta principbeslut, kan kommunerna förenkla och effektivisera planeringsprocessen. Sedan 2009 har andelen kommuner som planlägger med hänsyn till risker för naturolyckor ökat. Av 170 kommuner som besvarade frågan uppger 39 procent att de fattat sådana beslut.

FIGUR 3. Fråga 3. Har ni i er kommun fattat något principbeslut och/eller antagit några riktlinjer för att planlägga mark eller ge bygglov med hänsyn till risker för ras, skred, erosion och/eller översvämning?

Flera kommuner arbetar med tematiska tillägg till översiktsplanerna i form av strategier som tar upp klimatanpassningsfrågan. Detta kan vara ett alternativ om översiktsplanen inte beaktar klimatfrågor i tillräcklig utsträckning. Vägledande strategier talar om var marken är lämplig och vilka eventuella skyddsåtgärder eller tekniska åtgärder som krävs för att bebyggelse ska kunna ske. Sådan information är relevant både för kommunerna, invånarna, exploatörerna och för andra intressenter.

I Nynäshamns kommun pågår arbetet med en klimatstrategi som beskriver klimatförändringarnas effekter och redovisar riskområden. Strategin kompletteras med en PM för lägsta grundläggningsnivå.

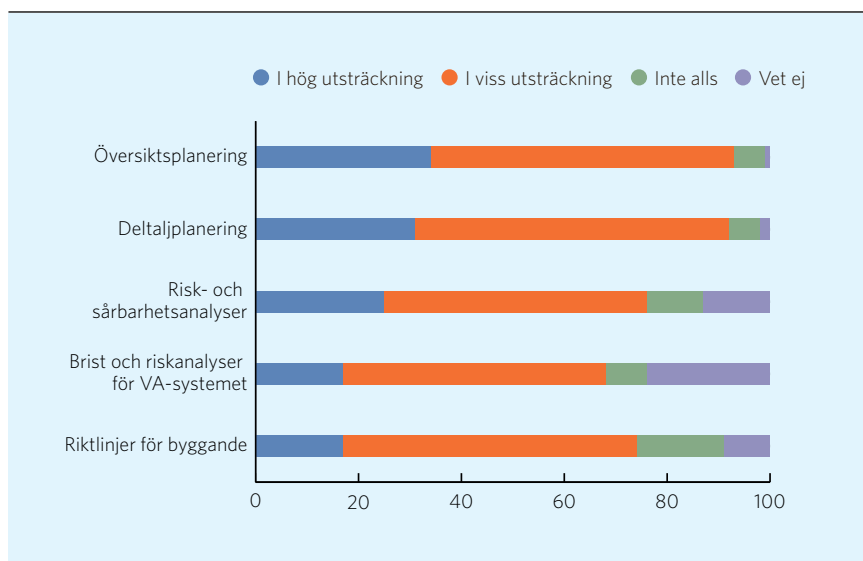

Det är viktigt att lokalisera bebyggelse och infrastruktur till lämpliga platser.

Kommunens dokument och program visar vägen

Det finns flera olika verksamhetsområden inom kommunens organisation där frågor om klimatanpassning kan hanteras. Som nämnts tidigare är det viktigt att lokalisera bebyggelse och infrastruktur till lämpliga platser. Detta prövas i översikts- och detaljplaneringen och i hanteringen av bygglov. Planering för klimatanpassning kan också ske inom ramen för riskanalyser för VA-system, risk- och sårbarhetsutredningar och inom riktlinjer för byggande.

FIGUR 4. Fråga 5. I vilken utsträckning arbetar ni med klimatanpassning inom följande områden? (2011)

SKL frågade i vilka typer av dokument kommunen hanterar klimatanpassningsarbetet. Här varierar svaren. De flesta anger att man "i viss utsträckning" tänker på det förändrade klimatet. Den största andelen av hantering "i hög utsträckning" sker i PBL-dokument som översikts- och detaljplaner. Kommunerna hanterar alltså frågorna på flera sätt. Utredningar, planer och handlingsstrategier kompletterar varandra och ger sammantaget en så fullständig bild som möjligt om risker och möjliga åtgärder.

Staffanstorps kommun integrerar den fysiska klimatanpassningen i sitt arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. Här har man tagit fram en risk- och sårbarhetsanalys med klimatfokus som också fungerar som underlag till översiktsplanen. Kommunen ingår som referenskommun i Clima-tools, ett forskningsprogram från Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.

I Sundsvall är processen med att ta fram en ny översiktsplan i full gång. I målen eftersträvas ett klimatsäkert samhälle. För att nå det har man satt igång projektet "Klimatanpassa Sundsvall". Ett flertal rapporter och faktablad har publicerats som beskriver hur ett förändrat klimat skulle kunna påverka kommunen och dess invånare.

Samarbete över kommungränser

Klimatrelaterade planeringsfrågor berör ofta flera kommuner. Framförallt i småkommuner kan det vara svårt att ha all den kompetens som behövs. Då kan det vara en fördel att samarbeta regionalt kring kunskapsutbyten, underlag och analyser. Det kan också vara bra att få kunskap om kringliggande kommuners resurser i händelse av naturlyckor.

Ett exempel är kommunerna runt Vänern som, i ett forskningsprojekt⁷, diskuterar och utreder de stora översvämningsrisker som kan bli verklighet i framtiden. Tillsammans söker man en långsiktigt hållbar lösning för Vänerns vattenreglering och en samsyn kring översvämningsrisker och katastrofreducering. I enkäten anger drygt 30 procent av alla kommuner att de samverkar kring klimatanpassning i den fysiska planeringen. Detta utöver samarbeten på initiativ av länsstyrelsen.

Not. 7.
Centrum för klimat och säkerhetsprojekt
"Vänerkommunerna i samverkan om Vänerns
reglering", Karlstad universitet

Kommunerna saknar relevant planeringsunderlag

För att kommunerna ska kunna möta kraven på klimathänsyn krävs att de har tillgång till planeringsunderlag som är tillgängligt, aktuellt och möjligt att använda sig av i planering och beslutsfattande. Det hör till länsstyrelsens uppgifter att förmedla kunskap och underlag som ska ligga till grund för kommunernas beslut. Det handlar om klimatanalyser, översvämningskarteringar, skredkarteringar och detaljerade höjdmodeller. Sådant material och underlag tas fram av statliga myndigheter som SMHI, Lantmäteriet, SGI och MSB. Mycket tas också fram inom forskning vid exempelvis SMHI:s Rossby Centre och i projektet Climatools som drivs av FOI på uppdrag av Naturvårdsverket.

Planeringsunderlag och planeringsverktyg är nödvändiga för att kommunerna ska kunna förhålla sig till klimatförändringarna. De behövs för att man ska veta var riskerna är stora och var åtgärder behöver sättas in. Enkäten från 2009 visade att många kommuner saknade tillgång till planeringsunderlag och planeringsverktyg. Tyvärr visar undersökningen från 2011 samma sak. Kommunerna saknar fortfarande i stor utsträckning tillräckligt underlag för att kunna planera klimatanpassat – trots att mycket gjorts och görs.

Länsstyrelserna har i uppdrag att samordna klimatanpassningsarbetet på regional nivå. Det innefattar bland annat att ta fram planeringsunderlag och att ansvara för den regionala klimatanpassningssamordningen. Sedan några år arbetar länsstyrelserna aktivt med att ta fram planeringsunderlag, skapa nätverk, genomföra omvärldsbevakning med mera.

Det är viktigt att planeringsunderlagen är utformade så att kommunerna själva kan utveckla och använda dem för att göra scenarier eller anpassningsanalyser. Underlag och verktyg måste vara anpassade till deras förutsättningar. Alltför översiktligt kartmaterial innebär stora generaliseringar och kan därför inte användas för att göra detaljerade analyser vid till exempel detaljplanering.

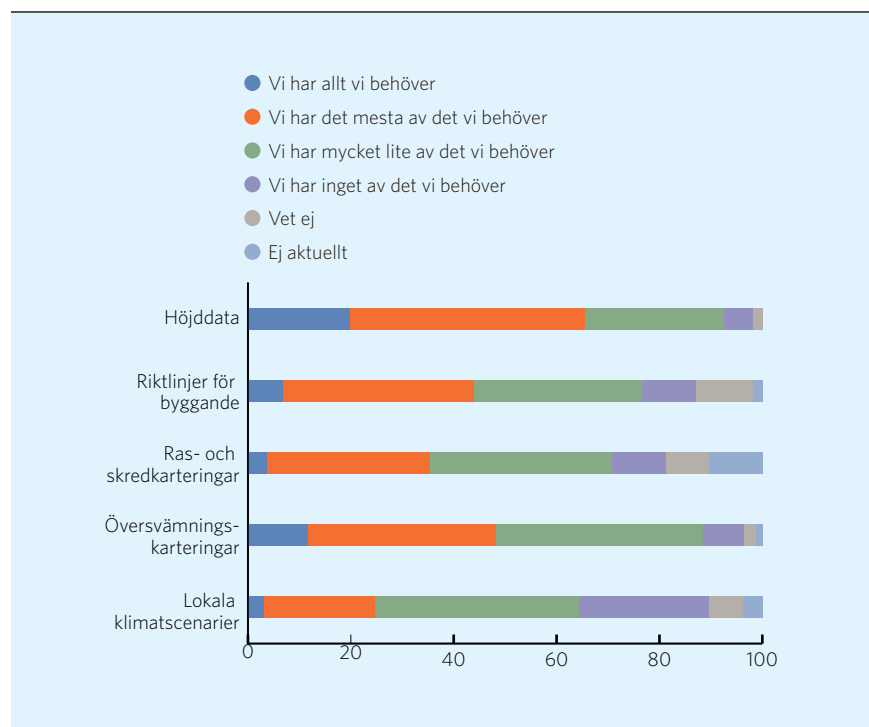

Flera kommuner kommenterar i enkäten att det underlag de får av länsstyrelsen är för övergripande och generellt för att kunna användas konkret. Man efterfrågar material som är mer anpassat till de enskilda förutsättningarna. Flera kommuner uttrycker ett behov av dialog och diskussion med länsstyrelsen kring de underlag som levereras. Flera kommuner anger att länsstyrelsens underlag är motsägelsefullt och ofärdigt. Många saknar en diskussionspart.

GIS-KARTOR SOM UNDERLAG

Som en kommentar till frågorna uppger många av kommunerna att man använder digitala kartor (GIS) och efterfrågar underlag i detta format. Men det måste vara kompatibelt med kommunernas eget planeringsunderlag och så är det inte alltid idag.

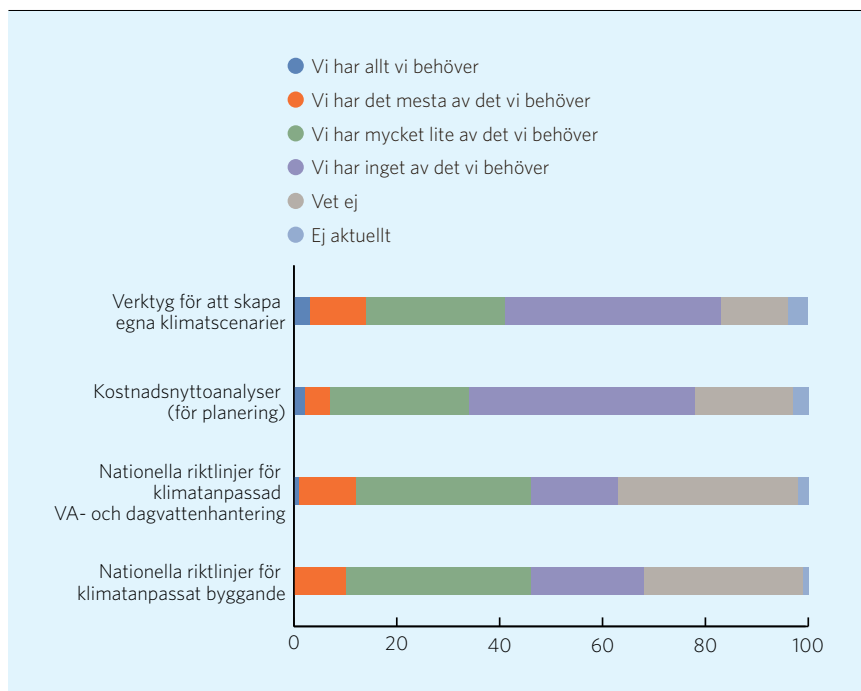
FIGUR 5. Fråga 8. Hur bedömer ni tillgången på planeringsunderlag för följande områden, utifrån behovet att kunna fatta klimatanpassningsrelaterade beslut i planeringsprocessen? (2011)

I dagsläget saknar Sverige en uttalad nationell strategi för klimatanpassning, även om en rad dokument kan anses fungera som en sådan.

I den nya plan- och bygglagen har översiktsplaneringen fått en stärkt funktion. Kommunerna förväntas nu redovisa hur de förhåller sig till nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen (PBL 3:5). Detta innefattar bland annat klimatanpassning i fysisk planering. I dagsläget saknar Sverige en uttalad nationell strategi för klimatanpassning, även om en rad andra dokument kan anses fungera som en sådan. Många kommuner anger att de saknar nationella riktlinjer för klimatanpassad VA- och dagvattenhantering, liksom för klimatanpassat byggande. Här se vi alltså luckor i vägledande strategier. Det bör staten ta ansvar för.

FIGUR 6. Fråga 9. Hur bedömer ni tillgången på planeringsverktyg för följande områden? (2011)

”Staten behöver satsa mer pengar för att anpassa Sverige till klimatförändringarna. Åtgärder för att bygga om och anpassa befintliga byggnader och infrastruktur är mycket kostnadskrävande.”

”Det kan vara svårt att hitta motiv för att anpassa bebyggelsen i tidsperspektivet 100 år.”

Kommentar ur enkätundersökningen

Höjddata

Sedan enkäten 2009 har tillgången till höjddata förbättrats något. Detta kan bero på att Lantmäteriet upprättat en ny, mer noggrann och detaljerad, rikstäckande höjdmodell. Denna investering har alltså gett avkastning! Arbetet med höjdmodellen beräknas vara klart 2015. Samtidigt är det fortfarande drygt en tredjedel av kommunerna som uppger att de har mycket lite eller inget alls, av planeringsunderlaget höjddata. Det är därför viktigt att arbetet med ny nationell höjddata inte försenas eller skjuts upp.

Klimatscenarier

Ett klimatscenario är en slags prognos. Det utgår bland annat från utsläppsscenarioer och klimatmodeller och försöker förutspå klimatets utveckling. Med ett lokalt klimatscenario kan man till exempel se hur mycket temperaturen kan förväntas öka i en region.

Lokala klimatscenarier kan fungera som grund för klimatanpassningsrelaterade beslut i planprocesser. Detta saknas i de flesta kommuner. Endast 25 procent har allt eller det mesta av vad de behöver av sådant material. När det gäller verktyg för att kunna göra egna lokala klimatscenarier svarar 70 procent av de svarande kommunerna att de saknar detta.

Sundvalls kommun har utvecklat flera lokala klimatscenarier ur olika aspekter. Bland annat ett som behandlar risken för torka vid en högre temperatur.

I samarbete mellan länsstyrelsen, SMHI, MSB, FOI och Tingsryds kommun har man tagit fram ett lokalt klimatscenario som behandlar konsekvenser vid värmeböljor.

Översvämningsanalyser

Ungefär hälften av kommunerna som svarat saknar planeringsunderlag för att kunna göra översvämningsanalyser. För att göra detta används bland annat Lantmäteriets höjddatabas för en beskrivning av topografin. Om karteringen baserats på Lantmäteriets gamla höjdmodell riskerar översvämningsanalysen att bli alltför översiktlig för att kunna användas vid detaljplanering. Många kommuner kommenterar att de översvämningsanalyser de fått tillgång till är alltför översiktliga för att de ska kunna användas i planeringen.

Olika underlag ger olika resultat. Bilderna visar scenarier av ett så kallat 100-årsvattenstånd för Luleås centrala delar.

Bilden ovan till vänster visar förväntat översvämmade ytor beräknat med gammal höjddata.

Bilden ovan till höger visar samma sak med hänsyn till den nya höjdmodellen. Skillnaden i hur stora ytor som översvämmas är stor.

Ras- och skredkarteringar

Med de ökande nederbördsmängderna väntas antalet ras och skred öka i stora delar av landet. En tredjedel av kommunerna har i dagsläget tillgång till planeringsunderlag för ras- och skredkarteringar och ungefär lika många saknar sådant underlag. Denna uppfattning har inte förändrats sedan 2009. SGI har dock fått i uppdrag att utföra en skredriskkartering för hela Göta Älvdalen som beräknas vara klar under 2011.

Med de ökande nederbördsmängderna väntas antalet ras och skred öka i stora delar av landet.

”Kostnadsnyttoanalyser av åtgärder vore välbehövligt för att kunna motivera åtgärder i såväl ny- som befintlig bebyggelse.”

Kommentar ur enkätundersökningen

Riktlinjer för byggande – Vad ska man rätta sig efter?

Precis som i 2009 års enkät varierar åsikterna om tillgången till riktlinjer för byggande som underlag för klimatanpassningsrelaterade beslut i planeringen. Över 40 procent av kommunerna anger att de har mycket eller det mesta de behöver av detta, men lika många saknar sådant underlag. Sedan enkäten 2009 har flera skrifter om att bygga med hänsyn till klimatförändringar publicerats. Resultatet av undersökningen pekar på att publikationerna inte nått ut och blivit kända i särskilt hög omfattning.

Investeringar eller besparingar

I det kommunala arbetet med strama budgetar och ökat ansvar, kan kostnads- och nyttoanalyser vara ett rationellt verktyg för beslutsfattare. Dessa analyser görs för att kunna bedöma den samhällsekonomiska nyttan av en investering. En kostnad kan beräknas som en besparing, som i längden blir en investering, som kan göra samhället mer robust och motståndskraftigt. Svårigheterna med kostnads- och nyttoanalyser är att identifiera och värdera risker och osäkerheter, och att identifiera och prioritera tänkbara åtgärder. Många kommuner behöver hjälp med att kartlägga och kvantifiera konsekvenser för att kunna göra sådana beräkningar. Detta framgår i flera av de öppna svar som kommit in i enkätundersökningen.

I dagsläget har bara tio procent av kommunerna vad de behöver för att göra lokala kostnads- och nyttoanalyser. Hela 60 procent anger att tillgången är dålig eller obefintlig.

En fråga för alla

SKL:s undersökning år 2011 visar att kommunernas uppfattning om klimatanpassningsarbetet och förutsättningarna för det, är tämligen oförändrad sedan år 2009. Detta trots att mycket har åstadkommit. Lagstiftningen har förtydligats och statliga myndigheter (till exempel Boverket) har under de senaste åren fått flera uppdrag och gett ut rapporter. Länsstyrelserna arbetar med att samordna och ta fram regionala underlag. SMHI har tillgängliggjort klimatdata för nedladdning och många forskar kring klimatanpassning. Till exempel har FOI:s forskningsprogram Climatools utvecklat verktyg för att identifiera och värdera klimatkonsekvenser och hur vi ska tackla den.

Ändå anser kommunerna att de ofta saknar relevant underlag och stöd. Befintligt material och sakuppgifter når inte ut och behöver i vissa fall anpassas bättre till målgruppen. Kommunerna behöver underlag som är praktiskt användbara, som hjälper dem att få överblick och se sammanhangen.

Det är angeläget att förebyggande klimatåtgärder görs så snart som möjligt, men att lägga ansvaret för att planera, prioritera och genomföra alla åtgärder på kommunerna är inte rimligt. Klimatanpassningsarbetet är en nationell angelägenhet.

- ✦ Berörda statliga myndigheter och länsstyrelser behöver anpassa sina studier för kommunernas planeringsarbete.
- ✦ Samarbetet kring planeringsunderlag behöver förbättras så att de ger en helhetsbild av riskerna.
- ✦ Materialet måste vara enkelt att hantera och vara lättillgängligt, exempelvis på en gemensam webbplats.
- ✦ Kartor och annat material behöver vara mer detaljerade.
- ✦ De tekniska systemen för att leverera GIS-kartor måste vara kompatibla mellan länsstyrelser och kommuner.

Det är angeläget att förebyggande klimatåtgärder görs snart, men att lägga allt ansvar på kommunerna är inte rimligt.

SKL anser att:

- Länsstyrelsernas roll behöver stärkas och förtydligas ytterligare. Deras interna samordning måste fungera så att kommunerna inte får motsägelsefulla och icke sammanvägda underlag.
- Det saknas fortfarande underlag för att planera ny bebyggelse med hänsyn till klimatförändringarna. Särskilt verktyg för att göra scenarier.
- Myndigheternas underlag måste vara så detaljerade att de kan användas i kommunernas fysiska planering.
- Klimatanpassningsportalen är viktig och bör stärkas. Underlag som kommunerna förväntas använda måste finnas lättillgängligt och överskådligt presenterat.
- Det är bra att SMHI fått ett utpekat anslag till ett kunskapscentrum för klimatanpassning. Det är viktigt att lyssna på användarnas behov i kommunerna vid planeringen av detta centrum.
- Staten behöver satsa mer resurser på att anpassa Sverige till klimatförändringarna. Åtgärder för att bygga om och anpassa befintliga byggnader och infrastruktur är mycket kostnadskrävande.
- Staten bör ge särskilt stöd för att stimulera kommunernas förebyggande insatser för planeringen av infrastruktur och nya bostadsområden. Stödet kan till exempel utformas så att kommunerna kan söka pengar för att i översiktsplanen ta hänsyn till effekterna av det förändrade klimatet.

För dig som vill läsa mer om klimatanpassning i den fysiska planeringen

Ansvar vid naturolycka. Nationell plattform för arbete med naturolyckor. Myndigheten för samhällskydd och beredskap, 2010.

Bygg för morgondagens klimat. Anpassning av planering och byggande. Boverket, 2009.

Hanteringen av vattenfrågorna är avgörande – Om att klimatanpassa den fysiska planeringen. Sveriges Kommuner och Landsting, 2009.

Klimatanpassning i planering och byggande – analys, åtgärder och exempel. Boverket, 2010.

Låt staden grönska – klimatanpassning genom grönstruktur. Boverket, 2010.

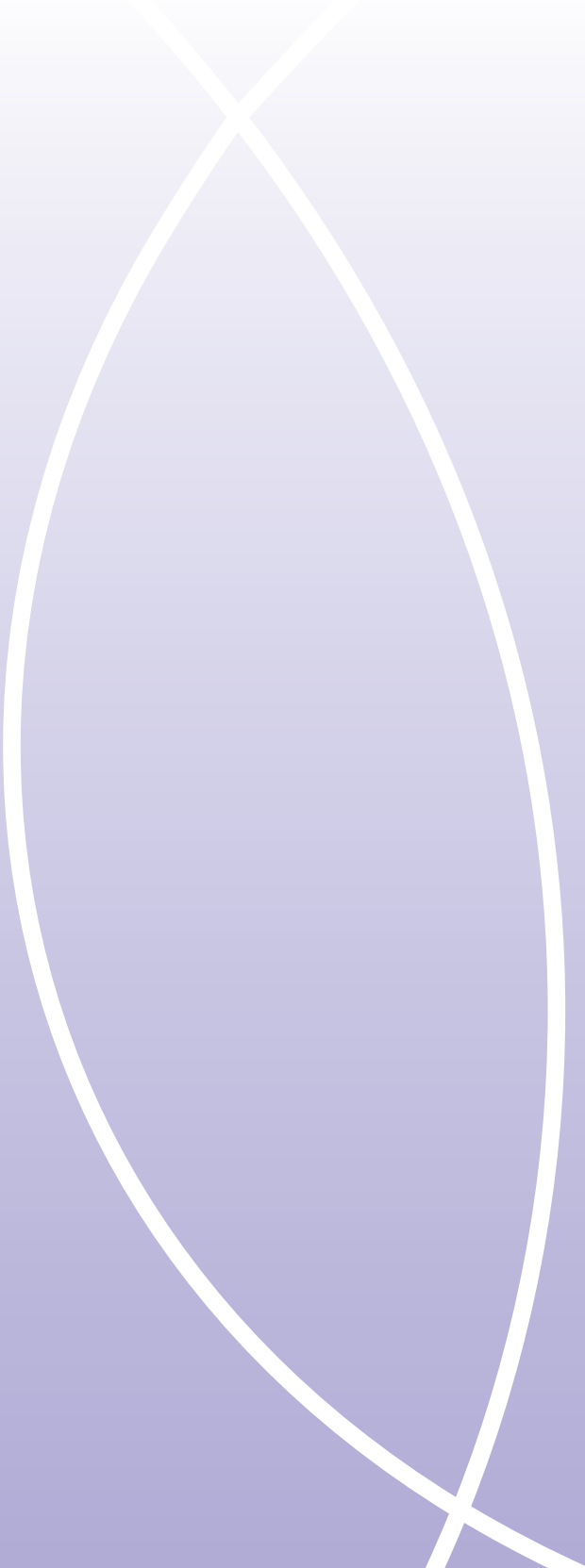
Samhällsbyggande för klimatet – kommuner och landsting som visar vägen. Sveriges Kommuner och Landsting, 2011.

Vägledning för Risk- och sårbarhetsanalyser. Myndigheten för samhällskydd och beredskap, 2011.

Besök skl.se

På skl.se/klimatanpassning kan du läsa mer om kommunernas arbete. Där har vi förutom ett antal intressanta exempel från kommunerna också samlat tips på länkar och publikationer på temat klimatanpassning.

Den kommun som har bebyggda områden som till exempel har för låg stabilitet eller hotas av översvämning kan söka statligt bidrag till förebyggande åtgärder. Dessa bidrag fördelas av Myndigheten för samhällskydd och beredskap (MSB).

Upplysningar om innehållet:

Emilie Gullberg, emilie.gullberg@skl.se, 08-452 73 50

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2011

Bestnr: 5252

Text: Helena Dunberg, Emilie Gullberg

Textbearbetning: Kristina Mattsson/
Journalistgruppen Kajak

Journalistgruppen Kajak

Foto omslag: Hans Ericksson/Folio

Foto inlaga: Folio (s. 3 och 9), Thomas Henrikson
(s. 7, 11, 13, 14, 17 och 20), Torbjorn Skogedal/Folio
(s. 17), Martin Sylvest Andersen (s. 17), Susanne
Güttler (s. 18), Ulf Börjesson/Maskot (s. 22)

Produktion: ETC Kommunikation

Tryck: Modintryckoffset, 2011

Vårt klimat förändras – vi ser redan idag följder i form av extrema väder, översvämningar och värmeböljor, ras och skred.

Att göra hela landet motståndskraftigt mot naturolyckor är en nationell angelägenhet. Idag är kostnaderna höga för enskilda kommuner som måste göra anpassningar och invånarna på de drabbade orterna får stå för notan. Det är inte rimligt. SKL anser att staten bör ta ett större ansvar för att anpassa samhället till klimatförändringarna och se till att det blir ekonomiskt möjligt för kommuner att göra de förebyggande åtgärder som behövs.

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer

Bestnr: 5252